

ש ל כ ת

רומאן מאת עידו ראם, הוצאת "יסוד", תל-אביב, תשי"ט.

חבים, בהם גם טיפוס האינטלקטואל הרוסי הה' דש, היודע לצטט לא רק את פושקין וגורקי אלא גם מן המיתולוגיה היוונית ושכספיר. ברומאן מתואר נתיב היסורים של הפרט, הנאבק על אמיתו האישית בתוך המישטר הטור טאליטארי, שבו הכל צפוי והרשות נתונה רק לאנשי הרשות ו"השירות המיוחד". כמוטר מראה-עיניים מספר עידו ראם על התנפצותם הטראגית של אנשים אל סלע מציאות, שהיא גורל מיליונים מאחורי המסך והברז; זו אירית הפחד יומם ולילה מפני החשדה, עד כדי חרדה להגן על הצודק ותף מפשע. אחת התמונות המזעזעות בספר: תיאור ההוצאה להורג של הידיד הותיק — בלי יכולת לפצות סוף. אכן, ידועים הדברים ממקורות אחרים מהי' מנים, אלא שכאן אנו נרטטים מן המגע בחווייה הבלתי-אמצעית.

המספר נתון לשטף החיים המסוערים ואינו שווה הרבה אצל הטיפוסים והדמויות, המיטלטל לים בסערת הימים, בחום-הלב הוא מצייר את דמותם של מאריה, מורה צעידה ותמימה, והמהג' דס מטבייאב; אך גם הם, כשאר דמויות שאליהן נצמדת עינו, לא נתגבשו עדיין לכלל טיפוס וטופס של נפש פועלת עלינו.

הספר בכללו הוא הישג סיפורי בולט, לא יחסר בו גם מזג ההומור והסאטירה, כגון תיאור פגישת אדם וחיה, או ציור המיחם העתיק מטולה, שלמראוזה תהרהר מאריה, כי בית-החרושת חזל כבר מזמן לייצר, נשק לתה', ובמקום זה הוא מייצר, נשק להשמדת שותי-התה' — תותחיים'.

לפנינו רומאן שבו נתפסת רוסייה בימי מלחמת-העולם השניה, ודאי נימוקו של הסופר עמו, שעל טיפוסים ומומנטים יהודיים הוא מת' עכב רק באקראי, כמידת השתקפותם באספקל' ריה של בני דור המהפכה, גיבוריו הראשיים של הרומאן, ואולי אף זו אספקלריה ועדות טראגית להוויית התפוצה הגדולה, המתפוררת ומידלדלת, בשפע המאורעות והמראות הנגולים בתנועה דוהרת, על רקע הסתערות-הדמים הנאצית, מע' ביר לעינינו המספר בחרט-אמן את קורות הימים תורצי גורל עולם ואדם ביטינו. להט החווייה האתגנטית, פעמים כדי נימה אישית אוטוביור' גראפית, הוא שמקרב את הקורא לדברים המסור' פרים על דרך האובייקטיביזאציה, בעוד הכל נחזה, כאמור, בעינו הסובייקטיבית של המספר. תיאורי הדמויות והנפשות העושות ברומאן, תחילתם נאיביות שכולה תכלת, כגון מאריה התמימה והקדושה כמעט — מזה, ונוכלים ומנאפים — מזה, גם הצגת המעשים והעושים באור שוללני-קיצוני, — אם כי נתאמתה לא' מעט בוועידה העשרים הנודעה — עשויה לעורר הסתייגות-מה נוכח נצחונו הסופי של הצבא האדום, עד כאן — מבחינה היסטורית ופוליטית, ואנו כוונתנו בעיקר לבחינה הספרותית.

עידו ראם החיה בכשרון סיפורי חי גמרתק תקופה רבת-עלילות ורב-תהפוכות, הדברים והאנשים העושים בסיפור נושמים חיים, מה שהופך את הרומאן כמעט לסיפור-עדות, במידת המהימנות השמורה לאספקלריה האישית של אמן.

המספר העלה שורה רבת-אנפין של בני לאחר-המהפכה האקטוברית, מחוגים שונים ור'